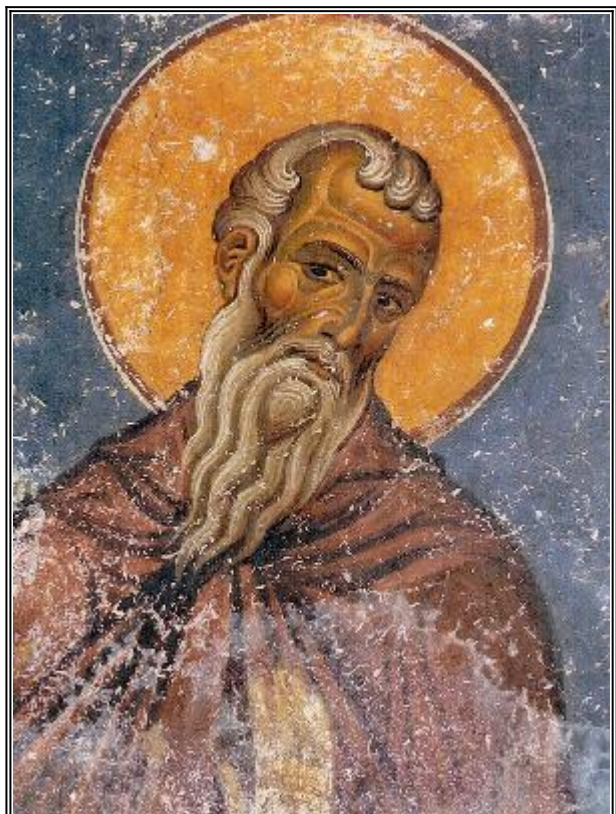

27.09.2015 г. / 15:14:50

Вяра

03.11 по еретическия, †21 октомври по православния календар - Св. преподобни Иларион Велики. Свв. мъченици Дасий, Гаий и Зотик. Пренасяне мощите на св. Иларион, епископ Мъгленски

Житие на преподобния наш отец Иларион Велики (371-372)

*Св. преподобни Иларион Велики.
Фреска от Патмос. XII в.*

Преподобният Иларион се родил през 291 година в селището Тават в Палестина, близо до град Газа. Родителите му били елини. Изпратен в Александрия на обучение в науките, той не само че скоро овладял тази ученост, към която се стремяли елините, но се запознал добре и с духовната премъдрост. Като повярвал в нашия Господ Иисус Христос, той

приел свето кръщение и по време на честите си посещения в храма внимавал в думите на Божествената служба.

Привиквайки към добри нрави и горейки в сърцето си от любов към Бога, той започнал да размисля как би могъл да Му угоди. Като чул за свети Антоний Велики, славата за добродетелния живот на когото в това време се разпространявала навсякъде, Иларион побързал да отиде при светеца, изпълнен с усърдно желание да го види. Като дошъл до мястото на пребиваването му в пустинята, той видял светлосиящото му лице и чул сладостните му беседи, посочващи му пътя към съвършенство. Той живял известно време при свети Антоний, като привиквал към неговия равноангелен живот, усърдните и чести молитви, ръкоделието и непрестанния труд, поста и въздържанието, любовта към ближните, нестяжението и към другите подвизи на монашеското житие.

При преподобния Антоний се стичали множество хора: едни, за да се изцерят от недъзите си, други - за да получат благословение от него, трети - за да послушат боговдъхновените му и душеполезни беседи. Като не намерил по този начин пълно уединение и безмълвие, Иларион не пожелал да остане тук, но решил да потърси такова място, където би могъл да пребивава насаме с Бога, въвн от всеки шум и суета. Като получил благословение от преподобни Антоний, той се върнал в отечеството си и, като не намерил родителите си между живите, разделил имуществото си на две части: едната дал на сродниците си, другата - на бедните, а за себе си не оставил нищо, "считайки всичко за смет" и отричайки се от целия свят и от самия себе си, за да получи възможност да стане Христов ученик и подражател на Неговата нищета.

Като се освободил по такъв начин от суетни грижи, Иларион отишъл в пустинята, която се намирала на седем версти от Маюма Газска и се поселил там между морето и езерото. В тази пустиня живеели разбойници и някои познати го

съветвали да се махне оттам, за да не би да попадне в ръцете им и да бъде убит. Но преподобният не се боял от телесната смърт, а желяел да се избави само от духовната смърт.

- Трябва да се избягват разбойниците, убиващи душата, а от убиващите тялото не се боя - казал той, - "Господ е моя светлина и мое спасение: от кого ще се боя? Господ е крепост на моя живот, от кого ще се плаша?"

И преподобният започнал да живее там в непрестанна молитва и пост. За храна приемал не повече от петнадесет смокини на ден, и то след залез слънце, а облеклото му се състояло от власеница и къса кожена мантия, дадена му от преподобния Антоний.

Ненавистникът на всяко добро - дяволът, като видял как младият монах го побеждава, повдигнал бран срещу него. Като желяел да победи духовния воин с плътска похот, той започнал да разпалва младото му тяло и да смущава ума му с нечисти помисли. Като усетил нечистата змия, стремяща се да го уязви с жилото на греха, Иларион я посрамил с още по-голямо умъртвяване на тялото и победил врага, като се въоръжил с прилежна молитва към Бога. Той прибавял пост към поста и труд към трудовете, без да вкухва храна по три, а понякога и по четири дни, изнурявал тялото си с работа - ту копаел земята, ту плетял кошници, и повтарял в себе си словата на апостола: "който не иска да се труди, не бива и да яде". А нечистите помисли изгонвал от сърцето си, като се удрял в гърдите, подобно на митаря и като въздишал от дълбочината на сърцето си. Иларион наричал плътта си магаре и беседвал с нея така:

- Ще те укротя, магаре; ще те храня не с ечемик, а с плява, ще те уморя от глад и жажда, ще те обременя с тежък товар, така че да мислиш повече за храна, отколкото за нечистота.

Той привел в изпълнение тези думи, обърнати към тялото му, и до такава степен го изнурил, че от него останали само кости, покрити с кожа.

А дяволът, като видял, че с тази бран не постигнал нищо и не само че не победил светеца, но и сам претърпял поражение, замислил да го изплаши с призраци и привидения. Веднъж през нощта, докато стоял на молитва, свети Иларион чул плач на деца, ридание на жени, рев на лъвове и гласове на други диви зверове и животни, шум и бъркотия като че ли от голяма битка. Бесът нарочно довел полк свои другари, които закрепяли с различни гласове, за да изплашат светеца с техния вой и да избяга, като напусне пустинята. Но като разбрал, че това са само ужаси, причинявани от бесовете, светецът се осенил с кръстното знамение, въоръжил се с щита на вярата и като паднал на колене, възнесъл към Бога усърдна молитва да му подаде помощ свише. Така свети Иларион обезсилил нападалия го враг. Но веднага щом се приповдигнал малко, и пожелал да види с очите си това, което чувал с ушите си (а нощта била лунна и много светла), към него с огромен шум се устремила грамадна колесница с ужасни и свирепи коне.

- Господи Иисусе Христе, помогни ми! - възкликнал светецът, и в същия миг земята се разтвори и погълнала цялата бесовска сила. А Иларион запял, като че ли празнувал победа над фараона:

“- Коня и ездача му хвърли в морето ... Ти простря десницата Си: земята ги погълна.” “Едни - с колесници, други с коне, а ние с името на Господа, нашия Бог, се хвалим; те се поколебаха и паднаха, а ние станахме и стоим прави.”

Но победеният враг не преставал да възстава и да се опълчва срещу светеца, като го изкушавал по различни други начини: когато Иларион почивал, редом с него като че ли лягали

безсрамно гавреци се с него голи жени; когато бил гладен или жаден, бесовете му показвали различни сладки ястия и напитки; когато се молел, понякога се появявал вълк и виел, стоейки пред него, а понякога скачала лисица или се сражавали воини и един от тях, смъртно ранен, падал в нозете на светеца и го молел да го погребете.

Веднъж, докато стоял на молитва, Иларион задрямал и умът му, победен от естествена немощ, помислил за нещо странично. В същия миг един бяс, подобно на воин, скочил върху раменете му и като го удрял с крака по ребрата и с бич по рамената и по шията, казал:

- Бягай, бягай, защо спиш! - и, смеейки се, попитал:
- Не искаш ли ечемик?

А светецът не обръщал внимание на всички тези дяволски козни и ги прогонвал от себе си, като се въоръжавал с кръстното знамение.

Той си устроил мъничка килийка, по подобие на гроб, така че тя едва го побирала и живеел в нея, подвизавайки се в борбата срещу невидимите духове. Веднъж през нощта банда разбойници намислили да го нападнат, понеже се надявали да намерят нещо при него, и цяла нощ го търсили, но без успех. Като го намерили на следващата сутрин и като видяли, че при него няма нищо, те попитали светеца:

- Какво би направил, ако те нападнат разбойници?
- Голият не се бои от грабеж - отвърнал им той.
- Но те биха могли да те убият - казали отново те.
- Не се боя от разбойници, защото винаги съм готов за смъртта - отговорил Иларион.

Изумени от такова мъжество и вяра, разбойниците му признали, че цяла нощ го търсили, но не могли да го намерят. След това те си тръгнали, като дали обет да изправят живота си.

След като преподобни Иларион прекарал много години в тази пустиня, слухът за светостта на неговия живот се разнесла из цяла Палестина и при него започнали да се стичат хора, търсеци помощ от светите му молитви. Първо дошла една жена от Елевтеропол, която прекарала петнадесет години в съпружество и все още била бездетна. Търпяла от мъжа си постоянни укори и обиди заради неплодието, тя дръзнала да прибегне към светеца и да падне в нозете му. Иларион, като я видял, се отвърнал. Тогава тя започнала със сълзи да го моли:

- Рабе Божий, защо се отвръщаш от мен, след като се намирам в печал? Защо бягаш от мен, след като те умолявам с ридания? Погледни не жената, а болката на сърцето и сълзите! Умилостиви се над мен, угодниче Христов! Спомни си, че Спасителят почете нашия пол, като се облече от него с човешка плът; спомни си, че и самият ти си роден от жена. Затова не лишавай от помощта си мен, която прибягвам към теб и очаквам от твоите молитви развързване на моето неплодие, заради което мъжът ми постоянно ме укорява и ме оскърбява.

Тези думи склонили свети Иларион към милост: той издигнал очите си към небето и се помолил за нея. След това наредил да се върне у дома си и рекъл:

- Върви с непоколебима надежда и Господ ще изпълни молбата ти.

Жената се върнала у дома с радост и с вяра в думите на светеца. А Бог чул молитвата на Своя раб и скоро жената, съгласно пророчеството на Иларион, заченала и родила син.

На следващата година тя отишла при него с младенеца на ръце и казала:

- Ето плода на твоите свети молитви, угодниче Божий; благослови сина, когото ти ми измоли от Бога.

Светецът благословил младенеца и майката и ги отпуснал с мир. Жената си тръгнала, като хвалела Господа и прославяла по цялата страна Неговия угодник.

След това при него се явила друга жена, на име Аристенета, християнка, съпруга на велможата Елпидий. Тримата сина, като се заразили при една смъртоносна епидемия, за един ден били покосени от тежка болест, от която никакви лекари не можели да ги излекуват и те били близо до смъртта. Като чула за свети Иларион пустинника, тази жена дошла при него заедно със своите робини и евнуси и с плач паднала в нозете му.

- Заклевам те в нашия Господ Иисус Христос и в честния Му кръст - казала тя, - ела в Газа и изцери от болестта тримата ми умиращи сина, за да се прослави и в езическия град името Господне и да се посрами лъжливият газски бог Марнас, почитан от неверните.

Светецът отказвал, като казвал, че никога не е излизал от пустинята и не се е приближавал не само до града, но дори и до селата. Но жената му досаждала с молби и сълзи, докато той не обещал да дойде при нея след залез слънце. Късно вечерта светецът дошъл в Газа. Едва се докоснал до болните младежи, призовавайки името на Иисуса Христа, и от тях потекла обилна пот. В същия миг те се изправили здрави на крака и, като приели храна, започнали да благодарят на Бога и да целуват светите ръце на своя лекар. Слухът преминал по цяла Газа и от този ден болни от различни недъзи започнали

да идват в пустинята при преподобния Иларион и по неговите молитви получавали изцеление, в резултат на което множество езичници се обръщали към вярата в нашия Господ Иисус Христос. Мнозина пожелали да подражават на добродетелното му житие и, като напуснали света, започнали да се поселват около него в пустинята. Скоро броят на учениците на преподобни Иларион се увеличил и светецът станал първият наставник на монасите в Газа и Палестина, подобно на преподобни Антоний в Египет.

Веднъж при преподобния довели една жена, която загубила зрението си на десетгодишната си възраст и без никаква полза похарчила цялото си богатство по лекари. Светецът я изцерил с плюнка, уподобявайки се в това на Господа: той плюнал на лицето и тя прогледнала, и всички прославили Бога.

Един роб, който бил кочияш на някакъв газски велможа, бил поразен от бяс, докато управлявал колесницата, целият се вцепенил, така че не можел да помръдне нито една става на тялото си и само езикът му останал свободен. Донесли този роб в пустинята при преподобния Иларион. Като го видял, светецът казал:

- Няма да се изцериш от този недъг, докато не повярваш в можещия да те изцери Христос Господ.

- Вярвам в Него, само нека ме изцери - с усърдие отговорил болният.

Като се помолил, светецът го изцерил със силата Христова и като го научил на светата вяра, му наредил да се кръсти. Така този роб се върнал у дома си свободен от робството на беса и здрав тялом и духом.

Друг младеж от околностите на Иерусалим, на име Марсит, притежавал голяма сила, така че можел да повдигне и да носи

петнадесет мери пшеница и нямал нужда от магаре за превозване на товари. При тази сила в него влязъл бяс и започнал да го мъчи, гонейки го по пустините и полята. Като го заловили, околните жители завързали ръцете и краката му с железни окови и вериги и го държали заключен със здрави ключалки, като зорко го наблюдавали. Но той избягал, след като с лекота счупил оковите и ключалките на вратите, по причина на удвоената сила, бесовска и своя собствена, и пребил всичко хора, които се изправили на пътя му: на едни отхапал носовете, ушите и устните, на други счупил ръцете и нозете, на трети извадил очите, четвърти, накрая, убил, като им прегризал гърлата. Много други зверства извършил той по тези места и никой не можел да го укроти. Като се събрали много хора, накрая го заловили, омотали го по цялото тяло с железни вериги и го завлекли като див вол при преподобния. Като видял бесноватия, Иларион наредил да го развържат и той станал кротък като агне. Като се помолил усърдно за него, светецът казал на намиращия се в него бяс:

- В името на нашия Господ Исус Христос, заповядвам ти, нечист дух, излез от този човек и се отдалечи в безводни места.

Бесът излязъл, като разтресъл и повалил на земята болния и той незабавно оздравял по благодатта на Господа и по молитвите на светеца и започнал усърдно да прославя преподобния. А той му забранил, както и на всички други присъстващи, да прави това, като казал:

- Не с нашата сила се извърши това, но по човеколюбието и благодатта на Спасителя, понесъл нашите страдания, поради неизказаната Си милост към нас, Неговите раби. Него трябва непрестанно да славим, да Му благодарим и да го величаем.

Докато той говорел това, при него довели друг мъж, на име Орион, един от богатите и знатни граждани на град Айла. В

него имало легион бесове и го довели вързан с железни вериги. Като се приближил до светеца, той се изскубнал от ръцете на хората, които го довели и като пристъпил отзад, хванал преподобния и го повдигнал високо над главата си. Всички закрещяли от страх, да не би да го удари в земята и да изпотроши костите му, изсъхнали от дългия пост. А светецът се усмихнал и рекъл:

- Оставете моя противник да се побори с мен.

Като протегнал назад ръката си, той хванал бесноватия за косата, поставил го пред нозете си, вързал ръцете му и като стъпил върху краката му, казал:

- Мъчи се, легион бесовски, мъчи се!

А бесовете, които се намирали в този човек, завикали с различни гласове, дигайки шум като че ли от многобройна тълпа. Тогава светецът започнал да се моли:

- Господи Иисусе Христе! Освободи нещастния от легиона бесове, защото, както можеш да победиш един, със същата лекота можеш да победиш и много от тях.

В същия миг бесовете с гръмки вопли излезли от този човек и той оздравял, избавил се от мъките си и принесъл благодарност на Бога и на Неговия угодник за своето изцеление. След известно време той отново се върнал с жена си и с приятели с богати дарове, от благодарност за изцелението. Но светецът не ги приел и казал:

- Нима не си чул, как е пострадал Гиезий, приел възнаграждение от човека, изцерен от проказа? Благодатта Господня не се продава. Иди и раздай това на бедните от твоя град, а за нас, живеещите в пустинята, имуществото не е от полза.

По този начин той го отпратил обратно с даровете.

След това донесли при светеца един парализиран каменоделец от град Маюма, на име Занан, който веднага оздравял по молитвите на преподобния.

След това от Газа била доведена една бесновата девойка. Бесът влязъл в нея поради следната причина. Един младеж се влюбил в нея и пожелал да се съедини телесно с нея; но тя му се възпротивила и не се съгласила с нечистите му пожелания. Като видял, че не ще постигне успех нито с лъстиви думи, нито със скъпи подаръци, младежът отишъл в египетския град Мемфис при влъхвите на Асклепий и им разказал за болестта, уязвила сърцето му с любов към тази девица. Като получил от тях някакви думи, написани на медна плочица, той се върнал у дома и закопал плочицата под прага на дома, в който живеела тази девица: така го научили да направи влъхвите. И веднага един бяс влязъл в девицата и до такава степен я разпалил с блудна похот, че тя започнала безсрамно да крещи, викайки младежа по име, за да задоволи страстта, да хвърля дрехите от себе си, да се разголва и да се мята по всякакъв начин, изгаряйки от огъня на блудната страст. Като видяли това, родителите разбрали, че болестта е причинена от дявола, и я повели към манастира на преподобния (по това време той вече бил събрал множество братя и бил устроил голям манастир). Докато я водели към него, бесът в нея викал и ридаел.

- По-добре ми беше в Мемфис - казал той, - когато прелъстявах хората със сънни видения, отколкото сега, когато съм изпратен тук.

А когато я довели при светеца, бесът закрепещал:

- По неволя влязох в тази девица и бях изпратен в нея от моя господар. А сега жестоко се мъча и не мога да изляза, тъй като съм привързан към медната плочица и съм закопан под прага.

Няма да изляза, докато не разреши вързалият ме младеж!

Светецът леко се усмихнал и казал:

- Значи, толкова е голяма силата ти, дяволе, че са те вързали с конец и насила те задържат с медна плочка? А защо не влезе във вързалия те младеж?

- В него вече се намира моят приятел, любострастният бяс - отговорил той.

Като се помолил, светецът го изгонил от девицата и дал съвет да се пази от дяволските мрежи и да избягва беседи с безсрамни младежи.

Някакъв княз, обладан от нечист дух, дошъл при светеца и получил изцеление. В знак на благодарност той донесъл на своя безвъзмезден лекар десет фунта злато и го умолявал да приеме дара. Тогава светецът му показал своя ечемичен хляб.

- Хранещите се с такъв хляб считат златото за блатна тиня - рекъл той и не приел златото, като отпратил княза здрав.

Преподобният Антоний, като чувал за Иларион и за неговите чудеса, се радвал духом и често му пишел. На онези, които идвали при него от Сирия за изцеление той казвал:

- Защо си правите труд да пътувате дълго до мен, когато имате близо до себе си моя син в Христа, Иларион, получил от Бога дар да изцерява всякакви болести.

По цяла Палестина започнали да възникват манастири с благословието на свети Иларион и всички монаси идвали при него, за да чуят поучителното му слово. И той наставлявал всички по пътя на спасението.

Веднъж братята го помолили да тръгне и да посети намножилите си с неговите молитви и благословение

манастири, да ги утвърди и да им даде устав за монашески живот. Когато той се приготвил за път, при него се стекли множество братя, около три хиляди, които го следвали, като се наслаждавал на неговите пресладки поучения. Докато обикалял манастирите и посещавал братята, светецът извършил множество чудеса. Един брат, който се отличавал с гостоприемството си, имал собствено лозе, от което всяка година получавал около сто мери грозде. Той приел с любов свети Иларион и помолил братята да се отбият при него на лозето и да си наберат грозде, който колкото пожелае, тъй като гроздето вече било узряло. Всеки си набрал, колкото искал; а братята били, както казахме по-горе, около три хиляди. Като видял голямата любов на този брат, преподобният благословил лозето му и през тази година братът събрал от лозето си повече от триста мери грозде. Така благословието на преподобния увеличило плодородието на лозето заради гостоприемството на брата. А друг брат, стиснат и жесток, като видял минаващия покрай него светец с неговото духовно стадо, поставил страж пред лозето си, за да не може никой да си откъсне поне една чепка; стражът хвърлял камъни по братята, като казвал никой да не се приближава до лозето, защото е чуждо. Този брат се лишил от благословието на светеца и събрал много малко грозде, което освен това било и кисело.

Веднъж преподобният се отправил към пустинята Кадис, за да посети един ученик. По пътя се случило така, че минал през езическия град Елуса. Тук той заварил бесовски празник, на който се били събрали множество езичници от околните села, които ликували и принасяли в храма нечестиви жертви на своята богиня Афродита. Като чули за приближаването на свети Иларион, те излезли да го посрещнат с жените и с децата си, тъй като до тях отдавна бил достигнал слухът, че той е велик чудотворец. Като го видяли, те наклонили главите

си и закрепявали на сирийски език: “Варах! Варах!”, което означава: “Благослови, благослови!” След това те довели при него множество болни и бесновати и преподобният със силата Христова ги изцерил. Като научил езичниците да познават Единия истинен Бог, той ги привел всички към вярата Христова и напуснал града чак след като те разрушили идолския храм, разбили идолите, построили света църква и се кръстили в името Господне. Като ги утвърдил във вярата и като им преподал благословение, светецът се отправил по пътя си.

Преподобни Иларион получил от Бога такава благодат, че посредством обонянието и осезанието на предметите узнавал кой от каква страст е обладан. Веднъж един стиснат и сребролюбив брат изпратил на светеца плодове от градината си. Когато настъпила вечерта и светецът седнал на трапезата, учениците му предложили плодовете, изпратени от стиснатия брат. Като ги видял, Иларион се отвърнал:

- Махнете ги оттук - казал той, - не мога да понасям смрадта, която се носи от тези плодове.

Ученикът му, блаженият Исихий, започнал да настоява преподобният да хапне и да благослови любовта на брата.

- Не се гнуси, отче - казал той, - от приношението на брата, тъй като той с вяра ти донесе първите плодове от своето лозе.

- Нима не чувстваш - отвърнал светецът, - че от тези плодове се носи смрадта на скъперничеството?

- Как могат плодовете, освен естествения си мирис, да издават и смрадта на някоя страст? - попитал Исихий.

- Ако не вярваш на мен, дай тези плодове на воловете и наблюдавай дали ще ги ядат.

Исихий отнесъл пловодете и ги сложил в яслите пред воловете, но воловете, като помирисали, започнали неистиво да мучат и като не били в състояние да понесат смрадта, която се носела от тези плодове, се откъснали от яслите и побягнали.

По това време светецът бил вече на 63 години. Около него се били събрали твърде много братя, така че било нужно да се разшири манастирът. Многобройните грижи пречели на безмълвието на преподобния. Освен това, при него идвали множество хора, търсеци - кой изцеление, кой - благословение. Идвали и епископи, и свещеници заедно с други служители на Църквата, идвали князе и велможи от много градове и области, за да чуят словото Божие и да получат благословение. Светецът много се огорчавал, че идващите не му давали да безмълвства, и плачел, припомняйки си мълчанието на първите дни, когато бил сам в пустинята. Като го виждали постоянно скърбящ и плачещ, братята го попитали:

- Защо така скърбиш и плачеш, отче?

А той отговорил:

- Скърбя и плача за това, че отново се върнах в света и получих на земята наградата си, защото всички палестински и околни градове ме прославят, вие също ме почитате като владика и ме наричате господар на всички живеещи в манастира.

Като чули от преподобния тези думи, братята се досетили, че той иска тайно да си тръгне от тях и започнали старателно да внимават да не би да ги напусне. Старецът скърбял по този начин в продължение на две години.

Веднъж при него дошла Аристенета, жената на епарха

Елпидий, чиито трима умиращи сина светецът някога изцерил. Тя молела от него благословение и молитви за път, тъй като възнамерявала да отиде в Египет и да се поклони на преподобни Антоний. Като чул за Антоний, светецът въздъхнал и рекъл:

- О, да можех и аз да дойда там и да видя в плът моя свят и любим отец Антоний. Но братята насила ме задържат тук и аз не мога да отида при него.

Като помълчал малко, той горчиво заплакал:

- Ето вече втори месец - промълвил той, - откакто целият свят скърби за загубата на великия светилник, защото преподобният Антоний вече напусна тялото си.

Като чули това, жената и всички присъстващи разбрали, че му било дадено откровение от Бога за преставянето на преподобни Антоний. Аристенета се върнала у дома си, а след няколко дни дошла вестта за кончината на Антоний.

Като не понасял мълвата и хорската почит, и при това знаел, по откровение от Бога, че Той благоволи към неговото заминаване оттук, свети Иларион повикал неколцина от учениците си и им наредил да тръгнат с него. Като довели едно магаре, те покачили върху него преподобния отец, тъй като от старост той вече не можел да ходи пеш, и като го поддържали, тръгнали заедно с него. Когато останалите братя, а също и жителите на околните села и градове разбрали, че преподобният ги е напуснал, се събрали на брой десет хиляди души и като се втурнали подир него, го настигнали. С плач паднали те пред светеца и го молели да не ги оставя.

- В Палестина след Бога имахме тебе за отец, който ни укрепваше и ни помагаше. Не ни оставяй сами, като овце без пастир.

- Чеда мои, защо съкрушавате сърцето ми? - започнал да ги увещава светецът. - Нека ви бъде известно, че аз тръгнах не без Божия воля за това. Молих се на Господа и Той ми заповяда да замина оттук, за да не видя скърбите, които ще постигнат Божията Църква, да не гледам разрушаването на светите храмове, потъпкването на олтарите и проливането на кръвта на моите чеда. Не ме задържайте, чеда мои.

Като чули, че му било открито за застрашаващо ги бедствие, те още по-усилено започнали да го молят да не ги оставя, но да им помогне в скръбта със своите молитви. Като се огорчил, светецът ударил в земята с жезъла си и рекъл:

- Няма да ям, нито ще пия, докато не ме пуснете; ако искате да ме видите мъртъв, задържайте ме.

В продължение на седем дни те задържали преподобния с молбите си и накрая, като се убедили в неизменността на намерението му, го пуснали с мир. Цялото множество народ дълго го съпровождало с плач. Като се приближили до град Ветилия, светецът преклонил колене, помолил се заедно с всички и като ги поверил на Господа, ги пуснал да си вървят по домовете. Като избрал четиридесет братя, за които му било известно, че са в състояние да понесат труда на пътуването, като постят и вкусят по малко храна, и то само след залез слънце, той ги взел със себе си. След петдневен път светецът пристигнал в Пилусия. След като посетил братята, които живеели в близката пустиня, в местност, известна под името Лихнос, той тръгнал оттам и след три дни пристигнал в град Таваст. Тук той се видял с епископ Драконтий изповедник, намиращ се на заточение, и двамата се утешили взаимно с боговдъхновена беседа. След нов път, продължил няколко дни, старецът с голям труд достигнал до Вавилон, за да посети епископ Филон изповедник. Цар Констанций прогонил тези двама мъже по тези места, помагайки на арианите. Като се

видял с блажения Филон и като побеседвал с него, преподобният продължил пътя си и дошъл в град Афродитопол, а след това, след тридневен път из страшна и сурова пустиня, достигнал една висока планина, където било местопребиваването на преподобния Антоний.

Тук преподобният намерил двама свои ученици, Исаак и Пелусиан, които много се зарадвали, като видяли стареца. Тази местност била много красива и светецът с голямо усърдие я обходил. А Исаак и Пелусиан показали на Иларион всички места, осветени от трудовете на преподобния Антоний.

- На това място светият наш отец пееше - разказвали те, - а на това се предаваше на безмълвие; тук се молеше, а там седеше и плетеше кошници; тук имаше навик да отдъхва от трудовете, а там спеше; това лозе и тези дървета насади той, а това гумно устрои с ръцете си; този вир за поливане на градината той изкопа сам, с голям труд и като се обливаше в пот; ето лопатката, която светецът дълго време ползваше за копаене на земята.

Това и много други неща показали те на свети Иларион. А той, като дошъл на мястото, където преподобният имал навик да отдъхва, със страх и с радост целунал леглото му и легнал на него. На върха на планината имало две каменни килии, където свети Антоний се оттеглял за безмълвие, скривайки се от натрапничеството на идващите при него посетители. Като довели тук по стъпалата стареца, учениците му показали лози и разни плодни дървета, изобилстващи от плодове, и съобщили, че свети Антоний ги насадил само преди три години.

Като отдъхнал тук с братята, преподобният отново се върнал в Афродитопол и ги пуснал, като им наредил да се върнат в Палестина в своя манастир, а при себе си оставил само двама. Той се отправил заедно с тях към намиращата се недалеч от

този град пустиня, в която се поселил, и пребивавал в нея в безмълвие, пост, молитва и в подвизи, толкова велики, като че ли едва сега започвал своето монашеско житие.

След смъртта на преподобни Антоний, в течение на три години в тази местност имало бездъждие и по цялата страна върлувал глад, защото почвата изгоряла от зноя като от огън. Народът говорел, че не само хората скърбят за смъртта на преподобния, но и земята, а небето не дава дъжд. Хората и домашните животни умирали от глад и жажда. Като чули, че по тези места живее свети Иларион, ученик на Антоний, множество хора заедно с жените и децата се събрали и се отправили към него в пустинята. Като дошли, те започнали усърдно да го молят:

- Бог ни изпрати теб вместо Антоний; бъди милосърден и се помоли на Господа да изпрати по великата Си милост дъжд на нашата изсъхнала земя.

Като видял нещастieto на тези хора, които загивали от глад и жажда, свети Иларион издигнал очи и ръце към небето и започнал със сълзи да се моли. И веднага завалял проливен дъжд и до насита напоил цялата земя. От този ден народът започнал да ходи при преподобния и да донася болните си. Като видял, че и тук не му дават да безмълвства, светецът пожелал да се оттегли в пустинята Оасим и, като се приготвил, се отправил на път с двамата си ученици. Като отминал Александрия, той дошъл в Брухия, където намерил познати братя, които го приели с радост. Като престолял при тях малко, той възнамерявал да тръгне отново, но братята не искали да го пуснат и го умолявали да остане с тях. Тогава той решил да замине от тях тайно през нощта, но когато учениците приготвяли магарето за него, братята разбрали за това и като дошли, легнали пред вратите:

- За нас е по-добре до умрем, като лежим при нозете ти -

казали те, - отколкото толкова скоро да се лишим от теб!

- Станете, чеда мои - помолил ги преподобният, - по-полезно и за самите вас, и за мен, е да ме пуснете по-скоро защото имах откровение Божие, заповядващо ми да тръгна оттук. Затова и се старая по-скоро да се отдалеча от вас, за да не ви постигне скръб заради мен. Наистина, вие после ще разберете, че аз не напразно бързам и не желая да остана при вас.

Като чули тези думи, братята се изправили, а светецът се помолил, прегърнал ги и тръгнал. Благодатта Божия го охранявала по пътя през непроходимата пустиня.

На другия ден след заминаването му от Брухия тук пристигнали от Газа езичници с палачи и разпитвали, къде е Иларион. Като узнали, че той е заминал, те си казали един на друг:

- Виж го ти, магьосника: узна, какво го чака от нас и избяга.

Нечестивите обитатели на Газа от самото начало завиждали на светеца, задето народът се стичал при него и престанал да се покланя на техния бог Марнас. А най-много били озлобени срещу преподобния Марнасовите жреци. Те всячески се стараели да го погубят, но не можели, тъй като всички околни градове и села много почитали светеца. А когато умрял цар Констанций и на престола се възкачил злочестивият служител на бесовете, Юлиан Отстъпник, беззаконниците счели, че това време е удобно за изпълнение на техния отдавнашен замисъл. Езичниците от град Газа отишли при нечестивия цар, наклеветили преподобни Иларион и учениците му и измолили писмен указ, заповядващ да се разрушат манастирите му близо до Газа, да се изгонят извън пределите на тази област учениците му, като предварително се набият, а самият Иларион, както и неговият помощник Исихий, да бъдат убити. Нечестивите така и постъпили: разорили манастирите и

разгонили стадото Христово. А Исихий, обичан най-много от Иларион заради усърдното му послушание, с което той превъзхождал останалите ученици, се криел по пустините, бягайки от ръцете на неверните.

По това време преподобният Иларион, пазен от Бога, живеел в Оасимската пустиня. След като прекарал там почти една година, при него дошъл неговият ученик Адриан с известие, че цар Юлиан е убит и го викали в Палестина на предишното място, тъй като в Църквата отново се въдворил мир. Понеже обичал безмълвието, светецът не пожелал да се върне в Палестина, но като видял, че и в Оасимската пустиня не може да се укрие от хората, се отправил от пустинята към Либийските земи заедно със своя ученик Зиновий; а Адриан и другият ученик се върнали в Палестина.

Като дошъл в приморския град Паретон, Иларион се качил на един кораб и отплавал към Сицилия, за да избяга от човешката слава. Собственикът на кораба имал син, измъчван от нечист дух, който закрещял към него:

- Рабе Божий, Иларионе! Защо и в морето не ни даваш покой? Потърпи, докато стигнем до брега, за да не ми се налага да се хвърля оттук в бездната.

Светецът отвърнал:

- Ако Бог ти нареди да останеш в Неговото създание, остани, а ако Той те изгони, какво бих могъл да сторя, аз съм само един грешен човек.

Като чул това, бащата на болния момък заедно с всички, които били на кораба, паднал пред светеца, молейки го да помилва сина му и да изгони беса от него. Но светецът не се съгласил, като се нарекъл грешен.

- Ако ми обещаете - казал накрая той, - че няма да кажете на

никого нищо за мен в страната, в която отиваме, тогава ще се помоля на моя Владика да изгони лукавия дух.

Те обещаха под клетва. Тогава, като се помолил, преподобният изгонил беса от момъка и всички прославили Бога.

Когато корабът спрял до сицилианската планина Пихон, светецът дал на корабовладелеца за превоза Евангелието, преписано от него собственоръчно в дните на младостта му; той нямал какво друго да даде, защото по отношение на имуществото бил също толкова беден, колкото и богат духом. Но стопанинът на кораба не приел възнаграждение от него, макар че светецът много настоявал за това.

- Няма да взема каквото и да е от теб, тъй като самият ти си беден и нищо не притежаваш - отвърнал стопанинът на кораба.

А светецът се радвал духом, като се виждал свършено беден и не притежаващ нищо суетно. Като се отдалечил от брега, приблизително на двадесет поприща, той се поселил тук със своя ученик. Ученикът събирал ежедневно по един вързоп дърва, отнасял ги в близкото село и със спечелените пари купувал парче хляб, с който те двамата се нахранвали, като благодарели на Бога.

Но: "Не може се укри град, който стои навръх планина." В църквата на свети Петър в Рим един бесноват възкликнал:

- Неотдавна в Сицилия дойде Христовият раб Иларион; никой не го познава и той мисли, че може да се укрие; но аз ще отида там и ще го посоча.

Така се и случило. Довели този човек в Сицилия. На Пихон той намерил свети Иларион, паднал пред килията му и по молитвите на преподобния получил изцеление... От този ден жителите на тази страна узнали за него. Множество хора

започнали да идват при него, като търсели изцеление от болестите си и никога не се връщали обратно, без да са получили търсеното. А споменатият човек, който бил дошъл от Рим и се изцерил от беснуването, предложил на светеца богати дарове в знак на благодарност за изцелението си. Но светецът не ги приел, като казал:

- Писано е: "Даром получихте, даром давайте."

Докато преподобният пребивавал в Сицилия, неговият възлюбен ученик, блаженият Исихий, в продължение на три години търсил навсякъде своя любим духовен отец; той обходил много страни, планини и пустини, но не го намерил. Бидейки след това в Пелопонес, в крайморския град Метон, той чул от един еврейски търговец, че в Сицилия се появил някакъв християнски пророк, който извършвал много чудеса.

- А как се казва и какъв е той на външен вид? - попитал Исихий.

- Не съм го виждал и не го познавам по име - отговорил евреинът, - а само съм чувал за него.

Като разбрал, че този пророк е същият, когото търси, Исихий се качил на един кораб и отплавал към Сицилия. С труд му се удало да научи нещо за светеца от спътниците, които единодушно твърждали, че той бил извършил много чудеса и за нито едно от тях не взел даже и комат хляб. Като намерил светеца на Пихон, Исихий паднал в нозете му, като ги целувал и ги умивал със сълзи. Старецът с мъка успял да повдигне от земята плачещия от радост ученик и го утешил с душеспасителна беседа.

Като видял след известно време множеството идващи при него и прославящи го хора, старецът рекъл на учениците си Зинов и Исихий:

- Чеда, невъзможно е да останем тук; да отидем в друга страна, където никой не ни познава.

Като се приготвил, той тайно се оттеглил заедно с тях в далматинския град Епидавър, където го насочил Бог, за да облагодетелства мнозина. Не успял да прекара няколко дни на едно безмълвно място близо до Епидавър, когато на жителите на страната станало известно, че при тях е пристигнал Божият угодник, който по-рано бил в Сицилия. Бог явил на хората Своя раб и го прославил. Като чули за него един от друг, жителите се събрали и дошли при него. Като му се поклонили, те започнали да го молят да им помогне в голямата им беда: по тези места обитавал страшен змей, толкова огромен, че поглъщал хора и дори волове. Така той погубил много хора и домашни животни.

Като чул за него, светецът наредил да натрупат множество дърва и да запалят голям огън, а самият той, като преклонил колене, се помолил на Бога да помилва Своите люде и за слава на Своего свято Име да ги избави от пагубния змей. След това той започнал да призовава змея. И ето, змеят се появил, като че теглен от някаква сила на заклание. Всички гледали и се ужасили. А светецът му наредил да влезе в огъня и, като се подчинил на думите му, змеят веднага влязъл в огъня и изгорял. Тогава хората прославили Бога и принесли благодарност на свети Иларион.

От този ден мнозина започнали да прибегват към него за помощ. А старецът скърбял и размислял къде да намери

такова място, в което би могъл да се укрие от хората и да пребивава в безмълвие. По това време станало голямо земетресение, от което морето силно се развълнувало и излязло от пределите си. Вълните се повдигнали толкова високо, че покрили големи планини и корабите, отнасяни от водата, останали по високите места. Жителите на разположения до морето Епидавър, като видяли тези бедствия, помислили, че започва втори потоп, и в ужас, очаквайки гибелта на цялата земя и своята неминуема смърт, гръмко ридаели. Като си спомнили за свети Иларион, всички - малки и големи, жени и деца, побързали да отидат при него и с плач го умолявали да се помоли за тях на Бога, да отвърне Той от тях Своя праведен гняв. Светецът станал и тръгнал с тях към града. Като пристигнал, той застанал между града и морето; а морето се повдигнало високо над Епидавър, изглеждало, като че се допира до облаците и вече щяло да потопи града. Светецът начертал върху пясъка три кръста и като издигнал ръцете си към небето, започнал усърдно да умолява Човеколюбеца Бог да помилва Своето създание. Докато той се молел така, Бог явил Своето човеколюбие: по Господня заповед морето малко по малко утихнало и влязло в пределите си, земетресението престанало и ветровете утихнали. И след това в град Епидавър от поколение на поколение бащите разказвали на децата си за тази велика сила Господня и за молитвеното застъпничество на преподобни Иларион.

Междувременно свети Иларион, избягвайки хорската слава, през нощта тръгнал оттам и като намерил кораб, който се отправял към Кипър, се качил на него с учениците си. По време на плаването ги нападнали разбойници и всички, които били на кораба, много се изплашили; а Иларион ги утешавал:

- Нима разбойниците са повече, отколкото е било воинството на фараона? - рекъл той, - но Бог и него потопил в морето.

Когато морските разбойници се приближили до кораба на такова разстояние, от което може да се хвърли камък, светецът, като махнал срещу тях заплашително с ръка от кораба, казал:

- Стига ви, че доплавахте до това място.

Разбойническите кораби веднага се спряли, тъй като не били в състояние да плават по-нататък и да се приближат до кораба, на който се намирал светецът. Разбойниците хвърлили много труд, гребейки напразно и със срам се върнали, отблъснати от кораба от Божията сила.

Като пристигнал на остров Кипър, свети Иларион се поселил на едно пустинно място близо до град Пафос. Но и тук не му се удало да се укрие: самите бесове, обитаващи в хората, известили народа за неговото идване. По Божия заповед се събрали бесноватите от цялата страна, на брой до 200, мъже и жени, дошли при светеца и по неговите молитви всички се освободили от беснуването. Като прекарал тук две години, преподобният решил да се оттегли, търсейки пустинно място, където да може в безмълвие да завърши живота си. Като се отдалечил на осем стадия от морето, той намерил уединено, диво място сред високите планини. Около него растяли много плодни дървета (от плодовете на които, обаче, той нито веднъж не хапнал), годна за пиене вода се стичала от планината; тук имало и цъфнала градина, и изоставен идолски храм, в който живеели множество бесове. Това място се харесало на светеца заради извънредната му уединеност и той прекарал там пет години. Бесовете денем и нощем викали високо, желаейки да уплашат светеца и да го прогонят оттам; а той се борел с тях чрез непрестанна молитва и почивал в безмълвие, тъй като по причина на трудния достъп до него и на множеството населяващи това място бесове никой не се осмелявал да дойде при него.

Като излязъл веднъж от колибата си, старецът видял лежащ пред нея парализиран човек и попитал Исихий:

- Кой е този човек и кой го е донесъл тук?

- Това е собственикът на мястото, на което живеем - отвърнал Исихий.

Светецът се просълзил, прострял над него ръка и рекъл:

- В името на нашия Господ Иисус Христос, стани и ходи!

И парализираният в същия миг станал съвършено здрав и започнал да ходи, като възхвалявал Бога. След това чудо всички околни жители започнали да идват при светеца, без да се страхуват повече нито от враждебните духове, нито от трудния и опасен път.

Като си спомнил за палестинските братя, преподобният изпратил блажения Исихий да ги навести и да ги приветства от негово име. А самият той започнал да мисли за заминаване, като се видял и тук почитан и обезпокояван от идващите при него хора, но чакал връщането на Исихий. В това време умрял неговият ученик, блаженият Зион, а и на самият него дошло времето да завърши своето многотрудно земно странстване (той бил вече на 80 години).

Като преузнал своето заминаване при Бога, преподобният със собствената си ръка написал своето завещание на братята, при което оставил на Исихий светото Евангелие, написано собственоръчно, власеницата и кукула. След това той започнал да изнемогва тялом.

Когато слухът за болестта на свети Иларион достигнал до жителите на Пафос, всички благочестиви мъже веднага дошли да го навестят, а с тях дошла и една богоугодна жена, на име Констанция, чиято болна дъщеря преподобният изцерил, като

я помазал с елей.

Като видял, че Господ го призовава при Себе Си, светецът започнал да моли посетителите след смъртта му, без ни най-малко да се бавят, да погребат тялото му в същата градина, в която живеел. Вече умирайки, свети Иларион рекъл, като съзерцавал с очистен ум разделянето на душата от тялото:

- Излез, душо моя, защо се боиш? Излез, защо се смущаваш? Ти служи на Христа осемдесет години и се боиш от смъртта?

С тези думи той предал духа си на Бога. Плачейки за него като за баща и учител, присъстващите го погребали на това място, където той ги помолил.

Като се върнал от Палестина и не намерил своя наставник, блаженият Исихий ридал много дни над гроба му. Той възнамерявал да пренесе тялото му в Палестина при братята, но не можал, тъй като всички околни жители пазели тялото му, за да не би някой да отнесе от страната им това съкровище.

Тогава Исихий се престорил, че иска да се посели на това място и казал:

- Нека умра и бъда погребан тук заедно с моя отец.

Като му повярвали, хората го оставили да живее на мястото, където бил погребан свети Иларион. А Исихий, след като изминали 10 месеца, отворил гроба на преподобния и видял, че святото му тяло било като че ли току-що умряло, със светло лице и благоухаещо. Той го взел и тайно заминал за Палестина. Палестинските монаси и миряни чули за донасянето от Исихий на мощите на свети Илирион и се събрали от всички манастири и градове със свещи и кандила и като ги съпроводили с чест, ги положили в Маюма, в първия му манастир.

Не бива да се премълчава и това, което сторила споменатата Констанция. Понеже била добродетелна и имала голямо усърдие към преподобни Иларион, след смъртта му тя започнала да ходи често на гроба му, да се моли по цели нощи и да разговаря с него като с жив, като просела молитви за себе си. Когато узнала, че тялото на светеца е откраднато, от скръб паднала и умряла и показала със смъртта си каква вяра и любов имала към светеца.

Жителите на Кипър и Палестина спорели помежду си, като се хвалели със свети Иларион. Жителите на Палестина казвали:

- При нас е тялото на свети Иларион.
- А при нас е духът му - отговаряли кипърци.

И на двете места, и в Кипър, където той бил погребан, и в Палестина, където бил пренесен, се извършвали много чудеса по неговите свети молитви и се подавали безброй изцеления за слава на Бога, Единия в Троица, на Когото да бъде и от нас чест и благодарност, и поклонение во веки. Амин.

Тропарь преподобного Илариона Великого

глас 8

Слез твоих теченьми пустыни бесплодное возделал еси/ и,
иже из глубины въздыханьми, во сто трудов у плодоносил еси,/ и был еси светильник вселенней,/ сияя чудесы, Иларионе, отче наш:/ моли Христа Бога спастися душам нашим.

Ин тропарь преподобного Илариона Великого

глас 8

Яко иноков утверждение, наставник же граждан пустынных,/ и чудотворец благодатию Великому Антонию подобяся,/ помощник в страстех бедствующим неотступен, Иларионе отче наш,/ моли за чтущия святую память твою.

Кондак преподобного Илариона Великого

глас 3

Яко светильника незаходимаго умнаго тя Солнца,/ сошедшее днесь, восхваляем в песнях,/ возсиял бо еси сущим во тьме неведения,/ вся возводя к Божественней высоте, Иларионе. / Темже вопием:// радуйся, отче, всех постников основание.

(Като незалязващ светилник и невеществено слънце, събрали се, днес те възхваляме в песни; изгрял си за стоящите в тъмнината на неведението, възвеждайки всички към Божествената висота, Иларионе; затова зовем: радвай се, отче, основа на всички постници.)

**Пренасяне мощите на свети Иларион,
епископ Мъгленски, в град Търново (1206)**

Св. Иларион
Мъгленски. Фреска
от църквата
"Христос
Пантократор".
Дечани. Косово.
Сърбия. Около 1350 г.

Блаженият Иларион произлезе от родители много бележити и боголюбиви, усърдни във всичките Господни заповеди и постоянната молитва. Те бяха бездетни и желанието им беше да получат плод от своя брак. Майка му възложи себе си на Божията Майка и често прибягваше към нейния храм и проливаше пред нея своите сърдечни стенания и горещи сълзи. Една нощ се яви Пресвета Богородица в сънно видение и като я побутна с ногата си, рече: "Стани, жено, защото ще получиш исканото! Ще родиш син, който ще обърне мнозина от дълбока заблуда към светлината на богопознанието." След време тя зачена и роди блажения Иларион. Когато беше на три години, детето запя ангелската песен: "Свят, свят, свят е Единият Бог." Майката като чу това,

изпълни се с радост и недоумение и се чудеше на думите му.

Отхраниха го и го дадоха да изучава Свещените Писания. А като навърши осемнадесет години, остави родителите си и света, постъпи в един тамошен манастир и се облече в монашески образ. Той беше като плодовита маслина в Божия дом, и като друг Исаак се повинуваше на своя духовен отец във всичко, като отсичаше докрай своята воля и изпълняваше с усърдие всяко послушание. И толкова просия в добродетел, че цялото братство се хвалеше с него и се украсяваше с неговата добродетел. Гледайки това неговият духовен отец и предвиждайки с окото на душата си благодатта, която Бог ще му даде, се молеше той да си остане такъв докрай.

Минаха доста години, когато неговият отец разбра за своето заминаване при Господа. Затова свика при себе си всичките братя, доста ги поучи, връчи на Иларион предстоятелството на манастира, малко дни поживя и предаде духа си на Господа. Иларион, като стана наследник на председателството, благодатта и молитвата на своя отец, пазеше връченото му стадо, смиряваше себе си пред братята във всичко и на всички предлагаше своя пример: обуздаваше себе си с пост и бдение, проливаше потоци сълзи всяка нощ и във всичко подражаваше на великия общежител Теодосий.

Веднъж настана голям глад и братята бедстваха, понеже се свърши пшеницата. Тогава блаженият Иларион прибегна към молитва и със сълзи измолваше Божието милосърдие. И о, чудо! Житницата внезапно се изпълни с жито и братята се успокоиха! Защото, бидейки близо, Господ послуша молитвата на ония, които Му се боят. И много други достойни за слушане дела извърши блаженият, които ако започнем подробно да разказваме, словото ни ще стане много дълго. Той се проявяваше така пред своите ученици, а те добиваха още по-голямо усърдие и вяра към него, и числото им се умножаваше.

И всички хора от околността се стичаха при него, едни - за да получат неговото благословение, а други се обличаха в монашески образ и величаеха Бога заради него. Слухът за него се пренесе навсякъде и нямаше място, където да не беше стигнало неговото име. Но Иларион съвсем не се услаждаше от това, а се приучаваше на смирение и си казваше: “Не нам, Господи, не нам, а на Твоето име дай слава”!

Понеже така добре управляваше монашеското общежитие, Господ не изтърпя още дълго неговата светлина да стои скрита под крина, а пожела чрез него да просвети едно осиротяло стадо и да украси един архиерейски престол. Света Богородица застана на сън пред Охридския архиепископ Евстатий и така му рече: “Архиепископе, не отлагай да положиш светилника на свещник - Иларион, наставника на общежитието, за пастир на Мъгленците, защото той мнозина ще обърне от заблуда към светлината на богопознанието!” Архиепископът изслуша това, разбра силата на съновидението и побърза да превърне в дело заповяданото. Същата нощ и на блажения Иларион се представи някакво светло видение и му рече така: “Ето, днес ще започна да те издигам изсред Израилевите синове! Аз, Господ Бог, те призвах към праведност, и ще поддържам ръката ти, и ще те подкрепям! И ще те поставя завет за народа, светлина за езичниците, за да отвориш очите на слепите, да изведеш вързаните от техните окопи и от тъмница - седящите в тъмнина”! Като се събуди, разбра, че явлението е от Бога, и макар да скърбеше за разлъката си с братята се покори на божественото повеление.

След няколко дни бе ръкоположен за епископ на град Мъглен от споменатия архиепископ. Като дойде в своя град и влезе в съборната църква, усърдно целуна божествените икони и направи прилежна молитва за стадото си, преподаде мир на всички и изпълни сърцата им с веселие. Поучи ги да държат за правата вяра, да бъдат прилежни към Господните заповеди и

да следват повеленията на православието, а от нечестивите ереси да стоят надалеч според казаното: "Аз ли да не мразя ония, които Тебе мразят, Господи." Да прибягват към съборната Църква и да странят от всеки човек, който постъпва безчинно! Да вярват в неразделната Троица, - Отец и Син и Светия Дух, както и в Христовото възплътяване и в животворящото кръстно дърво като в непобедимо оръжие срещу невидимите врагове! Да почитат мощите на светците, като на близки Божии угодници, а всички еретици да проклинат - Арий и Евномий, Савелий и Македоний, Аполинарий и Ориген с техните писания, Теодор Мопсуетски и неговия ученик Несторий, Диоскор, Север и Евтихий, Манент и Павел Самосатски - да се гнусят от цяла душа от тях и от ученията им. Това и много друго им проповядва, преподаде мир на стадото си, и ги отпусна да си идат. Верните слушаха, радваха се и изповядваха на Бога своята голяма благодарност, че им е дал такъв пастир и учител, но еретиците се разпалваха от завист и гняв. Така блаженият се стараеше да преумножава връчения му талант.

Учейки и наставлявайки верния народ, светецът узна, че голяма част от народа беше манихейска и арменска, а и богомилска, които коваха планове и замисли против него, имаха намерение да прострелят в тъмнината правите по сърце и разпръсваха и разграбваха православното стадо като диви зверове. Гледайки как се умножават всеки ден, тежка печал го ядеше и от сърце възнасяше прилежни молитви към всесилния Бог, Той да запуши техните немлъкващи уста и често отправяше поучения към своя народ, като ги учеше и утвърждаваше да държат православната вяра. Еретиците често слушаха от него това, сърцата им се късаха и като диви зверове скърцаха със зъби срещу него, правеха му разни пакости и страстно спореха с него. Но добрият пастир на Христовите словесни овци постави Всевишния за свое

прибежище, всичките им козни раздираше като паяжина и радваше цялото народно изпълнение на Православната Църква.

Веднъж при него дойдоха кротичко поборниците на скверната манихейска ерес като вълци, облечени в овча кожа, изкушаваха го и се мъчеха да го хванат на дума, както някога фарисеите Господа. Но неправдата излъга сама себе си. Те се оплетоха в примката, която сами бяха скроили и лъжата беше изобличена от истината. Попитаха го и казаха: “Ние казваме, че добрият Бог направил небето, а земята и всичко на нея сътворил друг, зъл творец. Как така ни противоречите и не се покорявате на истината?” Божественият Иларион отговори: “Чуйте какво казва Христос в Евангелието: “учението Ми не е Мое, а на Оногова, Който Ме е пратил.” И аз няма да говоря от себе си, но от Христовото Евангелие и от Апостола, на които и вие мислите, че се основавате. Затова, ако желаете да ме изслушате, захвърлете всяка гордост!”

“Как така казвате, че добрият Бог създал само небето, а за земята и всичко по нея измисляте друг творец? А някои от вас и самото небе с всичко в него наричат творение на врага. Ако небето според вас е дело на лукавия, как тогава добрият Бог пребъдва на небесата? Спасителят ни предаде оная чудна молитва, с която ни научи да се молим, като каза: “Отче наш, Който си на небесата... да бъде Твоята воля, както на небето, тъй и на земята”. И пак е казал: “Ако простите на човеците съгрешенията им, и вам ще прости Небесният ви Отец.” И още: “който изпълни волята на Моя Отец Небесен, той Ми е брат, и сестра, и майка.” Кой какво има да каже, когато Сам Спасителят ни проповядва, че Неговият Отец е небесен? Което и още по-ясно е казал: “прославям Те, Отче, Господи на небето и на земята!” Тук ясно нарича Същия не само Господ на небето, но и Господ на земята. Виждате ли, че докато мислите да се обосновавате с думите на Евангелието, вие тъкмо от тях

се опровергавате? А какво каза Спасителят на Петра: “ще ти дам ключовете на царството небесно.” А чуите и това: “И като се кръсти, Иисус веднага излезе из водата, и ето, отвориша Му се небесата.” Как се отворило за кръщавания Син на добрия Отец небето, ако то е създание на лукавия? Но и защо се отвориша? - “видях Духа да слиза от небето като гълъб”, свидетелствува Йоан. Ето изобличението на вашето нечестие с малко думи! Как така Божият Дух ще приеме образ на гълъб, който според вас е творение на лукавия, и ще слезе над Господа? Но вижте и още едно изобличение на вашето нечестие: “И ето, глас от небесата, който казваше: Този е Моят възлюбен Син, в Когото е Моето благоволение.” Кой е Този? - Кой се кръщаваше във водата, Комуто се отвориша небесата и над Когото слезе от небето Духът на Отца във вид на гълъб! Ето, ясно показахме истината, че Бог е Творец на небето и на земята с всичката твар!”

Тогава го попитаха: “А как така наричате “горен Иерусалим” Пречистата Богородица? От кое Писание, от кой свят пророк или апостол го взехте това? Кого имахте за учител в такова едно безумие, за да провалите себе си в такава лоша пропаст, когато евангелист Матей така безспорно и ясно говори: “рождението на Иисуса Христа стана тъй: след сгодяване на майка Му Мария за Иосифа, преди още да бяха се те събрали, оказа се, че тя е непразна от Духа Светаго.” И като минава подробно рождението Му, стига до мъдреците и казва: “И като влязоха в къщата, намериха Младенеца с майка Му Мария и паднаха, та Му се поклониха.” Също така и Лука най-категорично разказва за рождението на Господа по плът от Богородица Мария. И много други свидетелства ще намерите в евангелските и апостолски книги, че пречистата Богородица Мария е родила по плът

Господа Иисуса Христа. Затова и Сам Спасителят много пъти в евангелската книга нарича Себе Си Син Човечески. Ето и тук

ви показахме истината, че евангелистите никъде не са нарекли света Богородица “горен Иерусалим”, както вие си мислите.”

Той отвърна: “А откъде изнамерихте това хулно и богоненавистно учение, което и демоните не смеят да изрекат, защото и те изповядваха Христа за Син Давидов, а вие безсрамно дръзвате да говорите, че Той донесъл плътта Си от небесата? Ако тялото Христово беше небесно, не трябваше да подлежи на човешки страдания: глад и жажда, сън и умора, печал и сълзи. Ако беше небесен човек, с когото в един състав се съединило Божието Слово, Той не би бил тленен и смъртен, защото небесните жители са нетленни и безсмъртни. Тогава каква нужда имаше да се въплъщава от Дева? И не само това, ами и подир възкресението Си, уверявайки Своите ученици, че не е привидение или въображение Неговата плът, която възприе от нас човеците, Спасителят рече: “Вижте ръцете Ми и нозете Ми: Аз съм Същият; попипайте Ме и вижте; понеже духът няма плът и кости, както виждате Мене, че имам!” Ако би бил привидение, тогава чии ребра Тома опипа? А чуйте и великия Павел какво говори на евреите: “А понеже децата са участници в плът и кръв, то и Той еднакво взе участие в същите.” А отблъсквайки мнението за някаква небесна плът, той прибавя: “Защото... не от Ангели приема естество, а от потомството Авраамово приема; затова дължен бе да прилича по всичко на братята.” Ето, така става ясно, че Христос възприел тленна и смъртна плът от пречистата Богородица Мария.”

“Отгдето пък изнамерихте тази язва за душата, че старозаветният закон бил от лукавия? О, човеци, издигнете се над тъмнината, която ви е налегнала! Отърсете от очите си съня на безчувствието! Ако старозаветният закон би бил от лукавия, тогава защо, запитан коя от заповедите на старозаветния закон е първа и най-голяма, Спасителят

отговори: “Първата и най-голямата е: “слушай, Израилю! Господ, Бог наш, е един Господ.” И когато запиталият се съгласил, Той пак му отговорил: “не си далеч от царството Божие.” Ако Моисеевото законодателство би произхождало от врага, тогава как заповядва да признаваме единия истински Господ Бог? Ако ли Мойсей проповядва единия Господ Бог, къде остават приписващите старозаветното законодателство на лукавия? А че древният закон е божествен, това казва ясно Павел, проповедникът на истината: “Какво, прочее, ще кажем? Нима законът е грях? Съвсем не!” И пак казва: “Защото знаем, че законът е духовен.” И още: “с вътрешния си човек намирам услада в закона Божий.” И пак: “с ума си служи на Божия закон, а с плътта - на греха.” И пак: “Тъй че законът е свет, и заповедта - света, справедлива, и добра.”

“При всички тези неуместности смееете още и кръста да хулите и да го наричате “вражда”, без да се срамувате от апостолите. Ако следвате апостолските предания, както се препоръчвате, защо не се покланяте на кръста когато апостол Павел говори: “а мене да ми не дава Господ да се хваля, освен с кръста на Господа нашего Иисуса Христа, чрез който за мене светът е разпнат, и аз за света?” И пак: “словото за кръста е безумство за ония, които гинат, а за нас, които се спасяваме, е сила Божия.” Ако кръстът е Божия сила, както и е, защо тогава не вярвате на Божията сила? Тъй като вярвате на апостолската проповед, където се казва: “С вяра Авраам...” направи това и това, но вярата е нещо неизследимо и съвсем не може да се изрази с плътски език. С вяра се получава очакваното, което всички светии, вярвайки, получиха. Като сте приели и вие такава вяра, поклонете се на кръста, тоест на Божията сила! Всички дела и чудеса Христови са велики, но най-велико от всичките е животворящият кръст. С нищо друго, а само с кръста смъртта е обезсилена, грехът на прародителите Адам и Ева е унищожен, адът е захвърлен,

възкресението е подарено и на нас се даде сила да пренебрегваме настоящето, та дори самата смърт. Как станахме чеда Божии и наследници на царството, ако не чрез кръста на Господа Иисуса Христа? Чрез него всичко се прави: “които се кръстихме в Христа Иисуса, в Неговата смърт се кръстихме”, в Христа се облякохме. Защото Христос е “Божия сила и Божия премъдрост”. Ето на, Христовата смърт - тоест Христовият кръст - ни е облякла с Божия сила и премъдрост. Той ни е даденият знак на лицето, както на Израиля обрезанието. Заради него верните бягаме от неверните и верните се познаваме. Той е наш щит и оръжие и победа срещу дявола. Той е нашият печат, за да не се докосне до нас губителят. Той е вдигане на падналите, утвърждение на стоящите, подпора на немощните, жезъл на пастирите, ръководител на обърнатите - дървото на вечния живот. Именно това прескъпо дърво, на което Христос принесе Себе Си жертва за нас и което се освети от прикосновението с Неговото свето тяло и кръв, оправдано приемаме и достойно му се покланяме. А се покланяме и на образа на честния кръст, макар и да е направен от друга материя, като почитаме не материята, а образа като Христово изображение. Защото Той рече на Своите ученици: “тогава ще се яви на небето знамението на Сина Човечески”, който е честният кръст. Затова и ангелът на възкресението им рече: “зная, че търсите разпнатия Иисуса!” И апостолът говори: “а ние проповядваме Христа разпнатия.” Не е рекъл “прободения”, а “разпнатия”! Някога дървото на живота, насадено в рая, беше предобраз на честния кръст. Понеже заради дърво дойде смъртта, затова пак чрез дърво трябваше да се даде живот и възкресение. Яков замени ръцете си кръстообразно, за да благослови Иосифовите синове. Мойсей с жезъла си кръстообразно благослови, и раздели морето. И с една дума казано - чрез кръста се извърши спасението на целия свят.”

Така свети Иларион затвори устата на всички в онова нечисто събрание. Еретиците бяха много посрамени, стояха безгласни като риби и се чудеха на благодатната сила, която излизаше из устата на истинския пастир. И понеже не можаха да му възразят нито на една дума, размишляваха в себе си какво да правят.

Иларион пак взе думата и прибави към това: “Ако Христос се е въчовечил призрачно, както мислите вие, или ако е донесъл плътта си от небето, как тогава е бил обрязан на осмия ден според старозаветния закон? Само този единствен факт е достатъчен, за да бъдат запушени устата на неразумните глупци. Защото обрязването беше плът, сродна на нашата. Затова по този начин става ясно, че наистина Божият Син се въчовечил от пречистите кърви на Дева. Откъде взехте това, че тялото на Господа било от злото начало? Ако ли дръзвате да го приписвате на злото начало, то как злото се е съчетало с доброто, как добрият Бог е понесъл това в зло тяло да извърши спасението на света и как го е поставил да седне върху престола на Отца? Ако лукавият беше законодателят на Стария Завет, как тогава Христос казва: “Изследвайте Писанията”, защото вие мислите чрез тях да имате живот вечен?” А под “Писания” разбира Мойсеевите и на другите пророци, защото още ги нямаше книгите на новозаветната благодат. Прочее, как може да се намери вечен живот в писания, гдето лукавият законодателства и заповядва? И как другаде Христос говори: “ако да бяхте вярвали на Моисея, щяхте да повярвате и на Мене, понеже той за Мене писа.” И не е рекъл “в нещичко бихте вярвали на Мойсея”, а просто го проповядва достоен за вяра. Ако старозаветното Писание е от злото начало, как великият Павел в началото на посланието си към римляните казва, че Бог чрез Своите пророци в светите им писания предвъзвести за Своя Син, Който се роди по плът от Давидовото семе? Ако ли пророците са Божии и писанията

им са свети, чрез които Бог предвъзвестил за Своя Син, тогава как може Старият Завет да се приписва на лукавия? И евангелист Марко е казал: “Начало на Евангелието на Исуса Христа, Сина Божий, както е писано у пророците”. Но и в евангелията е писано много пъти: “За да се сбъдне реченото чрез пророка” еди-кой си. Щом според апостол Павел “Божията правда се яви, засвидетелствувана от закона и пророците”, как вие смятате, че законът и пророците не са вдъхновени от добрия Бог? “Ето, доказах ви от Евангелието и Апостола, че Бог е Творец на небето и на земята и на всяка твар; че Старият и Новият закон са дадени от Него; че Христос възприе нашата тленна и смъртна плът от чистите кърви на света Дева, обожестви я, възнесе я на небесата и я постави да седне отдясно на Отца; че спаси човешкия род чрез Своя кръст, и че на Него ще “преклони колене всичко небесно, земно и подземно, и всеки език да изповяда, че Исус Христос е Господ, за слава на Бога Отца”. Прочее, осъзнайте се от тъмнината, която ви е обхванала, и оставете празната лъжа, познайте истината и се озарете от нейната светлина! Защото ето какво говори за вас днес Господ: “Ако не бях дошъл и не бях им говорил, грях не щяха да имат; а сега нямат извинение за греха си.” Затова пристъпете към съборната Православна Църква и приемете банята на Светия Дух за опрощение на греховете! Ето, за вас се радва небесният Отец и заколва охранения телец по случай вашето обръщение, свиква приятели и съседи” по случай вашето намиране!

Изслушали това, сърцата им се умилиха, паднаха пред него и от цялата си душа просеха дара на светото кръщение: много укориха своята вяра, пристъпиха към Православната Църква и се присъединиха към избраното Христово стадо. Православните като виждаха това, се радваха с неизречена радост, а на Бога и на своя архиерей въздаваха непрестанна благодарност за спечелването на толкова души.

Но водачите на арменската ерес се изпълниха с гняв и завист, отрупаха го с различни хули и го наричаха съблазнител, макар самите те да бяха синове на прелъстителната тъмнина. Но Божият архиерей безпрепятствено наставляваше, не преставаше да учи със словото на истината и да прибавя към числото на православните много и много народ. Тогава арменците подбудиха някои хора, покорни на тях, да убият светеца, който ходеше като незлобиво агне сред вълците на нечестието, като имаше в устата си думите на Псалтира: “Да тръгна и по долината на смъртната сянка, няма да се уплаша от злото, защото Ти си с мене.” Прочее, често идваха при него, но не за полза, а търсеха да хвърлят върху му някаква вина, обаче се виждаха безпомощни и като че ли ги биеха с някакъв бич, та още повече пламваше гневът им. Но веднъж спореха с него и понеже не можаха да устоят срещу премъдростта на неговите думи, немилостиво го биха с камъни, както някога първомъченика Стефан, и го оставиха, когато го помислиха вече за мъртъв. Така блаженият Иларион се яви безкръвен мъченик. Като дойде на себе си, разбра коварството на дявола и радостен си отиде в килията, защото онова място, на което го биха с камъни, беше далеч от града. Православните узнаха това и пожелаха единодушно да се спуснат и да ги изтребят докрай. Но подражателят на Христа и ученикът на възлюбления Господ им забрани, като каза: “Не, чеда! Внимавайте в думите на Господа, казани на Петра: “върни ножа си на мястото му; защото всички, които се залавят за нож, от нож ще погинат.” И апостолите, когато ги биеха заради името Господне, радостни се връщаха от синедриона на мъчителите си. Оставете ги, защото “не знаят, що правят!” А лукавото кръвопролитно арменско сборище като узна станалото, бяха в недоумение и както някога за Господа, така сега пък за него казваха: едни - “Добър е”, а други казваха: “не, но заблуждава народа!” Така произлезе всред тях голямо

разногласие и спореха помежду си.

След време пак дойдоха при блажения, като пияни от недъга на своята заблуда, много говориха, утвърждаваха своята ерес, хвалеха се, че православно разсъждават и че държат всички предания на съборната Православна църква. Кроткият по сърце Иларион отговори на това: “Право припомнихте, като започнахте от съборната Православна църква. Съборната Православна църква добре прие установените предания от светите апостоли, очевидци на Словото на Господа Исуса Христа, и досега непоклонно ги държи, които и вие здраво държахте чак до IV Вселенски събор в Халкидон. Но оттогава насам се отрекохте от съборната Православна църква при вашия патриарх Йоан Мандакуни, като приехте Евтихийевото и Диоскорово злославие, и говорите, че Христос не е приел плът като нашата, а някаква нетленна, безстрастна, тънка, несътворена, небесна. Такова хулно постановление съборната Църква нито някога е приела, нито го преподава. Безстрастното нито се труди, нито спи, нито яде, нито пие, нито се поддава на осезание с ръцете. Но ако плътта на Господа беше нетленна, кой спеше в кораба? Ако Той нямаше нашето естество, тогава кой плака за Йерусалим, кой се просълзи над Лазаря, кой беше на трапеза в дома на Симона Прокажени, кой оми нозете на учениците, кой им преподаде тайнствата, кой беше вързан и отведен в двора на Кайафа, кой беше окачен на кръст, кой беше положен в гроб и кой подир възкресението рече на учениците: “попипайте Ме и вижте; понеже духът няма плът и кости, както виждате Мене, че имам”. Ето, ясно ви доказахме, че наистина Господ се облякъл в тази наша човешка плът!”

А те, притиснати от истината на блажения, отговориха хулно и казаха: “Тази проявена Христова плът, съединена с Божеството, станала едно естество - Христос.” Но премъдрият им отговори: “Ако едно естество е Христос и всичко в Него е

Божеството, а божественото естество Христово било неразлъчно от Отца, излиза, че и Христовата плът, съединена с Христовото естество, е била неразлъчна от Отца по време на страданието. Е, как тогава страдаше, задържана долу, наранявана, пробождана, истински мъртва и в гроба неподвижно лежаща? Ако Христовата плът станала божество, как Сам Христос говореше: “Боже Мой, Боже Мой! Защо си Ме оставил?” И как каза на Мария Магдалина: “Не се допирай до Мене, защото още не съм възлязъл при Отца Си!” И как подир възкресението Си говореше на апостолите: “попипайте Ме и вижте; понеже духът няма плът и кости, както виждате Мене, че имам”. И много други такива места в Писанието свидетелствуват за Христовото възплъщение по-ясно от гръмогласна тръба. А в трисветата песен като прибавяте “Светии Безсмъртний разпнал се”, съвсем ясно откривате своето нечестие. Ако Христовата плът е безсмъртна, нетленна и небесна, тогава как биде разпната на кръст? Ако ли пък биде разпната, как тогава я наричате божество?”

“А в светата литургия не привнасяте втасал хляб като нас, а безквасен. Безквасният хляб е нещо юдейско, когато Апостол Павел високо се провиква: “древното премина; ето, всичко стана ново!” Но свети Иоан Златоуст говори за Стария и Новия закон: “Там буквата, а тук духът; там животът, а тука Дева; там Аароновият жезъл, а тука кръстът; там агнец, а тук Христос; там безквасници, а тук втасал хляб.” Те се чудеха на казаното и стояха посрамени, защото нямаха какво да отвърнат. Едва след някое време отговориха: “Христос предложи на апостолите безквасен, а не втасал хляб, защото в такова време се намерил тогава. Затова и ние принасяме безквасник за жертва.” Блаженият Иларион така отговори на това: “Да допуснем, че Христос предложил на апостолите безквасник поради притесненото време, за да не остане непредадено тайнството на новозаветната благодат, защото малко по-късно

Той щеше да бъде предаден на юдеите: какъвто хляб намерил, такъв и предложил! Но Неговите ученици и следващите по ред първопрестолници на Църквата, светите отци, са принасяли в жертва втасал хляб, а не безквасен, чийто пример и ние следваме и принасяме в жертва втасал хляб. Но и много други неща Христос предал иначе, а апостолите и техните приемници иначе наредили, не че се противяли на Христа, но понеже вярата растяла, то и те без страх доразвивали Христовите тайнства за слава и величие на Христа. Ето, например, когато Христос щеше да се кръщава, не се обърна на запад, за да се отрече с езика си от сатаната, нито изговори символа на вярата, нито поиска молитвите на кръщението, нито в купел се кръсти, нито със свето миро се помаза, нито след кръщението веднага се причасти с тялото и кръвта Господни. И още, духовното тайнство на Светото тяло и кръв Христос не преподаде в църква, а в горницата на обща трапеза, и най-напред седнал да яде други храни, нито беше облечен в свещенически одежди, нито изрече молитвите на нашето сегашно свещенодействие с псалми, пение и песни духовни. А ние извършваме света литургия в църквите и върху духовния жертвеник на свещената трапеза, гладни и прави, и облечени в светителски одежди: и всичко това не за да разоряваме предишното, а за да направим порядъка на службата още по-хубав. Защото апостолите и истинските пастири подир тях, учителите на Православната Църква, всички ръководени от Божия Дух и просвещавани свише, едно отмениха, друго разшириха, като действуваха за по-голяма полза и заповядваха с Божия любов.”

“Но ако разгледаме въпроса още по-внимателно, ще видим, че не без квас е бил хлябът, който Христос предложил на учениците си. Защото законът за Пасхата гласи така: “От четиринайсетия ден на първия месец вечерта яжте безквасен хляб до вечерта на двайсет и първия ден от същия месец.

Седем дни не бива да има квас в къщите ви!” А Христос извърши законната Пасха и преподаде тайната вечеря преди четиринадесетия ден, именно на тринадесетия, в който ден всички свободно ядяха квасен хляб. Ако някой възрази, че Христос извършил законната Пасха и ял заедно с учениците Си безквасен хляб с горчивите треви, той нека отговори, откъде можеха да имат безквасен хляб оня ден?”

“А на светата литургия защо не принасяте вино смесено с вода, а само вино без вода, по който начин изразявате вярата си в едното естество Христово? Свети Григорий Богослов е казал, че изтеклите от Христовото ребро кръв и вода Го показват като човек, но и като повече от човек. Затова, когато някой пристъпва към жертвеника да се причасти с Христовата кръв от чашата, той трябва да си мисли, че е залепил устата си към Христовото ребро и от реброто Му пие. А от Христовото ребро изтече не само кръв, но и вода. А че чашата, от която Христос даде на апостолите да пият, е била смесена с вино и вода, свидетелствуват апостол Яков, брат Божий, и евангелист Марко в своите литургии, където казват: “Взе чашата, вля вино и вода, благодари, благослови, даде им и рече: Пийте от нея всички, това е Моята кръв, която се пролива за вас и за мнозина!” Прозорливецът Бог е действително нелъжовен: каквото щеше да източи из ребрата Си, това предложи предварително и на учениците Си!”

“И кръста, от каквото и да е направен, не го почитате, ако не го кръстите като човек, не забиете гвоздеи в него, и не го помажете с жертвена кръв. Обаче, от друга страна, считате, че освещавате себе си, когато правите кръст с ръка на челото си, или при кръщение, или в светите литургии, и на много други неща. Но, о, арменци, и на вас трябва да се кажат думите на пророка: Възприемете наставлението, за да не се прогневи Господ, и се осъзнайте от своето заблуждение и слепота! Ако кръстът, изобразен с ръка, освещава всичко, на което се

положи - и водата на кръщението, и маслото, и мирото, и лицата на вярващите, и хляба на тайнството, и свещената чаша, или, с една дума, всичко - как тогава вие осветявате чрез кръщение и кръв като скверен и мерзък кръста, от каквата материя и да бъде той изработен? Как кръстът, който осветява кръщението и жертвата, бива осветяван чрез осветените от него неща? Както преди Христовото разпятие кръстът беше оръдие за смърт и образът му беше проклет, така след като Христос беше прикован на него, самият той се освети от кръвта Господня и неговият образ стана осветение за всички верни: първо убиваше човеците, а след това демоните. Затова и божественият Григорий, просветител на велика Армения, постави дървени кръстове на някои места, заповяда да им се покланят и да прибягват към тях като към извор на осветение преди още да бъде ръкоположен за архиерей и без да ги е осветил предварително чрез някакво кръщение или кръв, както вие правите сега.”

“И още ще ви попитам: Защо постите Арцивуриевия пост?” Те отговориха като с едни уста: “Държим този пост заради един арменец Сергей, който пострадал мъченически на наша земя.” Светецът им отговори: “Бидейки самите вие злославни, как ще докажете, че този Сергей е бил православен и че пострадал за Христа? А ние виждаме, че никой пророк, или апостол, или мъченик, или преподобен, нито самият свети Григорий, просветителят на велика Армения не са оставили предание за този пост.” Те се намериха на тясно и рекоха: “Това е Ниневийският пост, който постиха някога жителите на град Ниневия и се избавиха от жестоката пагуба при пророк Иона.” Светецът отговори: “Кой ви е заповядал да постите езически пост, който датира много години преди въчовечването на Христа, когато нито светите апостоли го поменават, нито някой събор на свети отци го предписва? Ако ни е забранено да постим еврейските пости, които Бог беше

заповядал чрез Мойсея, то колко повече постите на нечестивите езичници?!” Така явно изобличени, те пак отговориха: “Това е Адамовият пост, след като бе изгонен от рая на сладостта!” Блаженият Иларион веднага отговори:

“Моисей писа за сътворението на света и за Адама, но никъде не споменава за такъв пост. Тогава, защо казвате, че бил Адамов пост?” - В недоумението си рекоха: “Това е пост на велика Армения, който постеха арменците, когато щяха да бъдат кръщавани от свети Григорий.” Но светецът отговори: “Не е така, но когато ви гонеха демоните преди кръщението, той ви заповяда да постите 60 дни, а после когато щеше да ви кръщава ви заповяда да постите 30 дни, както е писано в арменските книги. Но нито единият, нито другият е наречен Арцивуриев.” Те вече много засрамени и в недоумението си какво да отговорят рекоха, че това е постът на Константин Велики, който той постил, когато щял да се кръщава. Тогава светецът усмихнат смело им отговори: “О, несмислени и мудни по сърце, да вярвате на истината! Изследвайте Писанията и в тях ще намерите, че никой пост в света не е царски, нито някой е споменал за такъв пост след Константин Велики, нито някой свети събор, нито някой от светите отци споменава такъв пост. Като говорите различно и несъгласувано, по този начин вие показате, че този ваш пост е незаконен и мерзък и е недостоеен даже християнското ухо да слуша за него. Аз ще ви кажа истината за него, която и самите вие може би добре знаете... Някой си Сергей, учител на арменската ерес, имаше куче, което се наричаше Арцивурий. По демонично действие то беше предвестник на Сергей и когато той идваше, кучето предварително известяваше пристигането му. Когато искаше да отиде в някой град или село, където живееха ученици на неговата ерес, той изпращаше предварително своето куче, и те, като го видеха, излизаха да посрещнат учителя си на няколко поприща. Веднъж кучето било изпратено на такава

служба, но било изядено от вълците. На другия ден Сергей тръгнал за селището, където изпратил кучето си, и понеже никой не го посрещнал, много се оскърбил. Като дошъл при учениците си, узнал, че неговият предтеча не бил дошел и изпратил да го търсят. Poznali само от костите му, че е изядено от вълци. Тогава заповядал на всички арменци да постят, да скърбят на уречените дни в годината за кончината на кучето и този пост нарекъл Арцивуриев. Следвайки този устав, и вие постите този пост, но понеже се срамувате, не щете да изповядате истината. Такъв пост никой от пророците, нито от апостолите не е предал на Църквата!”

“Затова вдигнете се от тази дълбока заблуда, която ви е обхванала! Отърсете слепотата от очите си! Пристъпете към съборната Православна църква и се присъединете към нас, та като образуваме едно общество, благочестиво да хвалим Бога на всичко! Защото голямо безумие е да знаеш истината и да не прибегнеш при нея.”

Като изобличи с такива думи и разкри тяхната ерес от всички страни, съвсем им отне смелостта. Преизпълнени от срам, те окончателно стояха като безгласни. Разотидоха се, спореха помежду си всеки ден, и едни хвалеха неговите думи, а други защитаваха своята ерес. Защото толкова бяха преуспели с нея, че малко остана и византийският император Мануил Комнин да отпадне от благочестивата наша вяра, ако блаженият Иларион не го беше укрепил с догматически слова, не беше прогонил далеч от сърцето му тяхното нечестиво учение и не беше утвърдил в него семето на православието. Царят разбра и се наслади от постановленията на благочестието, изпълни се с неизречена радост и възнасяше на Бога благодарност, а към Божия архиерей проявяваше пълна покорност, поднасяше му различни дарове и редовно му изпращаше всичко потребно. Арменците пък продължаваха да спорят помежду си за вярата, стигнаха до осъзнаване на

своята заблуда и много укориха своята ерес: после усърдно пристъпиха към светата съборна Православна църква и вече като верни се причастиха с честните Тяло и Кръв Господни и се присъединиха към избраното стадо. И така стана едно стадо и един пастир.

Като виждаше това, Божият архиерей се изпълваше с духовна радост и веселие. Но и благочестивият император много се зарадва, като узна това, и на всички разказваше за добродетелите и делата на добрия пастир. Написа му и писмо, с което нареждаше да очисти от Църквата богомилската ерес, и които се покорят на православните догмати, да присъедини към избраното стадо, а които не се покоряват и пребъдват в своята нечестива ерес, да бъдат прогонени далеч от православните. Като чува това, и те пристъпиха към съборната Православна Църква, сподобиха се да получат божествено кръщение и окончателно осъдиха своята ерес. И тогава можеше да се види как обществото на православните расте, а на злославните намалява.

На мястото, където преди правеха своите събрания поддръжниците на споменатата ерес, а сега вече чеда на Православната църква, подражателят на Христа Иларион издигна скъп храм за своите монаси на името на светите славни и всехвални Апостоли, чиято красота мнозина възхищава и привежда към славословие на Бога. Събра в него голямо множество монаси, на които предаде правилата и уставите на светите Отци. Самият той често идваше при тях и постоянно ги поучаваше и наставляваше да държат монашеските подвизи.

Майка му изпрати своя съжител при Господа, и се веселеше, като гледаше всичко това и отправяше към Бога благодарност. После поживя малко години, и отиде и тя при Господа, а божественият Иларион с почести я погребя и извърши над нея

надгробно опело. Той си беше като дърво, насадено край изворите на Духа, растеше и преуспяваше с Бога във всички догмати на благочестието, учеше и наставляваше всички хора да държат разпоредбите на благочестието и да странят от злословните ереси.

Така православните се издигнаха, а нечестието докрай угасна. Всички овци, които от вълци се промениха с добро изменение, следваха своя пастир, покоряваха му се във всичко като незлобиви агънца, укоряваха предишната си заблуда и силно проклинаха нейните водачи. Поклонниците на нечестивата богомилска ерес, които възприеха семето на благочестието, Божият архиерей съчета към стадото на православните. А които не се покориха, тях пък отстрани от благочестивото стадо с различни изгнания и заточения. Така украси своя престол и води своето стадо, щото то съвсем да няма петно или порок. Затова всички му носеха дарове, като търсеха от него благословение и полза. А споменатото монашеско братство растеше и преуспяваше за слава Божия, понеже добре беше направлявано и водено от добрия пастир.

Мина доста време, през което той се упражняваше в обичайните си добродетели, но най-после разбра за своето заминаване при Господа. Свика цялото монашеско братство, прилежно го посъветва да пребъдват в покорност, в любов към своя отец и във всяка служба, да не отстъпват от предадения устав и усърдно да прилежават във всяка добродетел. Постави им за предстоятел Петър, мъж добродетелен и бележит, кротък и целомъдрен, чиято добродетел познават всички околни жители и който доста години беше ученик на блажения Иларион и много му послужи. Като ги утвърди така и достатъчно ги поучи, преподаде мир на тях и на цялото стадо и заспа със съня на блажената смърт. Онова благочестиво стадо го наобиколи, обливаше мощите му с топли сълзи, почетоха го с псалми и песни, кадила и аромати, и го

погребяха. Говореха за него и това, че до тридесетте години на своята младост не вкусил вино.

След като мина доста време и споменатите монаси живееха заедно, някои започнаха да нарушават предадения устав, да се противят на предстоятеля Петър и да въвеждат някои раздори и ереси. Предстоятелят ги съветваше, но те си оставаха непреклонни и неумолими. Свети Иларион разбра техния лош и беззаконен устрем, яви им се на сън, изобличи техните беззаконни дела и едни немилостиво би с жезъла си, а други даже предаде на смърт. Блаженият Петър добре знаеше това видение и го съобщи на всички монаси в манастира, но и битите много дни боледуваха, а и предадените на смърт бяха видени мъртви - свидетелство за станалото. Като видяха това, останалите тамошни монаси бяха обхванати от страх и трепет, пребъдваха в заповяданите им правила и ненарушимо спазваха манастирския устав. Слухът за това ужасно чудо се разнесе навсякъде, затова с още по-голяма вяра и усърдие всички пристъпваха към него, Бог вършеше много знамения и чудеса чрез Своя угодник, затова отвсякъде идваха мнозина на неговия гроб и получаваха различни изцеления. Понеже при гроба му ставаха такива безчислени чудеса, по царско и църковно решение мощите на блажения бяха извадени от земята и положени в църквата. Като отвориха ковчега на блажения, намериха два източника на благоуханно миро да извира из очите му. Множеството негови ученици видяха това и се изпълниха с неизречена радост. Благочестивите хораотоколностите като слушаха всичко това, идваха усърдно при ковчеганасветеца и почерпваха различни изцеления.

След много време византийската империя се смали, а българското царство много се възвеличи. Благочестивият български цар Калоян с голямата си храброст завоюва немалка част от византийската територия - Тракия и Македония, Тривали и Далмация, Неада и Елада, дори и Етолия. И понеже

слушаше за чудесата и знаменията, които Бог върши заради блажения Иларион, разпали се от божествено желание да се наслади от благодатта на светеца. Затова с голямо усърдие изпрати с големи почести да вземат мощите на преподобния и да ги пренесат в неговия славен град Търново. Като чу това, Търновският патриарх излезе с целия клир да ги посрещне със свещи и кадила, усърдно целуна мощите на Христовия иерарх, обля ги с много сълзи на умиление и ги положи в една църква. По-късно цар Иван Асен, син на стария Асен, за спомен на своята победа в деня на свети 40 мъченици, издигна голяма църква в град Търново в тяхно име, в която и положи честните мощи на Христовия светител Иларион, където останаха чак до турското робство, като даваха безпрепятствено изцеления на всички, които с вяра и любов пристъпваха към тях. Сега не се знае къде се намират, ако не благоволи Господ Бог пак да ги открие, за да ги даде на Своята Църква за поклонение и за велико утешение. Амин!

Тропарь на перенесение мощей святителя Илариона,
епископа Меглинского

глас 3

Чудо явився извещения,/ дела возсиял еси добродетелей
Божиих,/ монашествующих лики упасл еси,/ архиерейская
седалища изчистил еси,/ еретического же нападения не
усумневся,/ церкви Христовы воздвигл еси,/ преподобне
Иларионе,/ умер, яко спя,/ тело же твое цело и нетленно
соблюдено бысть,/ и подает цельбы болящим от различных
недуг,/ и демоны прогоняет,/ сего ради молим тя:/ моли
спастися душам нашим.

(Явил се като известие за чудо, си просиял с дела на добродетели, отгледал си монашески ликове, въздигнал си църкви на Бога, очистил си архиерейското седалище, не убоял се от нападението на еретиците, светителю Иларионе. Мъртъв, сякаш заспал, твоего тяло се запази нетленно и подава изцеления на болните, и прогонва демоните. Затова те умоляваме, моли да се спасят нашите души.)

Кондак святителя Илариона, епископа Меглинского

глас 3

Яко светоносна явися, архиерее, память твоя,/ тъму разруши уныния и свет облиста даров Небесных,/ вся созывающи на радость,/ от Бога бо, Иларионе, благодать обрел еси/ и монахов был еси степень.

(Перевод: Светоносной явилась, архиерей, память твоя, разрушая тъму уныния и озаряя светом даров Небесных, всех созывая радоваться, ибо ты обрел благодать от Бога, Иларион, и был основанием монахов.)

В памет на светите мъченици Дасий, Гай и Зотик (303)

Светите Дасий, Гай и Зотик, когато се намирали в Никомидия, влезли веднъж в идолското капище и разрушили жертвениците. Заради това те били подложени на различни изтезания и мъчения. Били окачени на едно дърво, при което ги стъргали с конско чесало и търкали телата им с груби платнища. Като видяли, че те презират всякакви мъчения и при това изобличават суетността на идолите и гръмогласно проповядват Христа Бога, единосъщен с Отца и Светия Дух, мъчителите им завързали камъни на шиите и ги хвърлили в морето, където светиите намерили своя покой.

ЧЕТИ-МИНУТИТЕ НА СВ. ДИМИТРИЙ РОСТОВСКИ

† **ВИЖТЕ ОЩЕ**

Против ереста на новостилието

Икуменизъм в развитие - след като Б"ПЦ" напусна ССЦ

Отстъплението от вярата наречено "нов стил"

ЗА СЪКРАЩАВАНЕТО НА ЛИТУРГИИТЕ, ТАЙНСТВОТА И ТРЕБИТЕ В НОВОСТИЛНАТА ЦЪРКВА

ЗА ПРЕМАХВАНЕТО НА ОГЛАШЕНИЕТО

ЗАЩО БОГ НИ ИЗОСТАВИ

За Петровият пост и въпросите, които поражда

ЗА КОРЕНА НА ЗЛОТО, ЗА НАЧАЛОТО НА
ОТСТЪПЛЕНИЕТО НА РОДНАТА НИ „ЦЪРКВА“, ЗА
БЪЛГАРСКАТА СХИЗМА

Театърът на антихриста

ИСТИНАТА ЗА НАШИЯ НАРОД

Християнството на българите и техните владетели

ИДЕЯТА "ПРАВОСЛАВНИ БУДИТЕЛИ"

Православна ли е демокрацията

Народе, народе...

Защо се премахва вероучението

За старостилния икуменизъм

КОЙ СТОИ ЗАД ОТСТЪПЛЕНИЕТО

ДИСЕКЦИЯ НА ЧОВЕКООМРАЗТА

ПАСТИРСКО ОКРЪЖНО ПОСЛАНИЕ ПРОТИВ
МАСОНСТВОТО

Против юдомасонството

Изповедание на вярата

КЪДЕ СЕ Е СЪХРАНИЛО ПРАВОСЛАВИЕТО